

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема „Ролята на сегментацията на аудиторията и избора на комуникационен канал в процеса на здравна комуникация“, представен за публична защита пред научно жури за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност "Социална медицина и здравен мениджмънт" от **Татяна Стоянова Каранешева**, докторант на самостоятелна подготовка в Националния център по обществено здраве и анализи.

РЕЗЕНЦЕНТ: Проф. д-р Петко Ненков Салчев, дм, директор на дирекция „Класификационни системи, стандарти и иновации“, Национален център по обществено здраве и анализи. Избран за рецензент на представения дисертационен труд на 02.03.2018 г., със заповед №112, на Директора на НЦОЗА.

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: Доц. д-р Наташка Дакева Данова, дм, началник на отдел „Анализ на здравни политики и акредитационни процедури“, НЦОЗА.

ДАНИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНАТА АВТОБИОГРАФИЯ НА ДИСЕРТАНТА

Университетско образование

Придобива магистърска степен по специалността „Българска филология“ и втора специалност „Психология“ в Софийския университет “Св. Климент Охридски“ през 1984 година. Завършва семестриално специалност „Връзки с обществеността“ в УНСС през 2006 г.

Професионален опит

От 1985 г. до 1987 г. завежда редакция в Издателския център към Министерството на строителството. От 1987 г. – досега, работи като редактор, а по-късно като гл. експерт в Института за здравна просвета, преименуван и преобразуван до сегашния НЦОЗА. От 2009 г. - досега е отговорен секретар на научното списание на Центъра – „Българско списание за обществено здраве“.

Следдипломни курсове:

Татяна Каранешева взема участие в многобройни следдипломни курсове в страната. Има подчертан интерес към здравната комуникация в областта на промоцията на здраве и превенцията на болестите; отразяването на здравната информация в медиите; използването на ефективни канали за здравна комуникация. Работила е по проект за отразяване на здравна информация в медиите. Има публикации в медиите по здравни теми; била е сътрудник към програма СИНДИ; работила е по проект на МЗ и МОН за въвеждане на здравно образование в училищата от 1 до 12 клас - 2001 г. Владее писмено и говоримо руски и английски език. Има отлична компютърна грамотност.

ОЦЕНКА НА ПРЕДСТАВЕНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Дисертацията засяга актуална тема в сферата на общественото здравеопазване – здравната комуникация в областта на промоцията на здраве и превенцията на болестите. Динамиката в развитието на комуникационните технологии променя и медийните предпочитания на населението. Познаването на тенденциите в избора на канали за здравна информация сред различните сегменти от населението ще допринесе за ефективното им използване в здравните кампании, за информираността на обществото, за моделирането на здравословен начин на живот.

Дисертационният труд включва всички необходими реквизити – въведение, литературен обзор, методика на проучването, резултати и обсъждане, изводи и препоръки. Разработен е върху 210 страници, структуриран и онагледен добре с 12 таблици и 96 графики. Литературата обхваща 257 източника на български и английски език.

В първата глава са разгледани основните етапи в процеса на здравната комуникация и значението на сегментацията на аудиторията за осъществяване на целите на здравните програми. Посочени са примери за психографска сегментация, които могат да бъдат използвани за интервенционни дейности в областта на промоцията на здраве и превенцията на болестите. Направено е теоретично проучване на предимствата и недостатъците на отделните комуникационни канали – междуличностни и масови, и възможностите за тяхното използване за целите на общественото здраве. Анализирани са резултати от емпирични изследвания в Европа и САЩ за използваните комуникационни канали в здравни кампании за промоция на здраве и тяхната ефективност за информиране и за промяна на поведението, както на индивидуално, така и на популационно ниво. Разгледан е потенциалът на интернет комуникацията (социалните мрежи) като ресурс за здравни интервенции. В първата глава дисертантът показва умения за работа с научна литература, обсъждане на резултати и формиране на изводи. От богатия литературен обзор са изведени целите и задачите на научното изследване.

Във втората глава - методика на проучването, правилно и достатъчно ясно са определени целта, задачите и използваните методи. Методичният инструментариум е добре подбран за постигане на целта на проучването, а именно да се проучи ролята на социално-демографската сегментация при избор на канал за здравна комуникация, с оглед повишаване на ефективността на здравно-комуникационните интервенции в

областта на промоцията на здраве и превенцията на болестите. Задачите са ясно и точно формулирани и произтичат от целта. Правилно са определени обектът и предметът на проучването. Предложените методи за събиране на информацията са адекватни на целта и задачите. Формулирани са 4 основни хипотези.

В третата глава са представени резултатите и обсъждането на проведените две проучвания. В първото изследване сред 2979 лица от страната са анализирани данни от Националното проучване на факторите на риска, проведено през 2014 г., като за целите на своето проучване дисертанта е добавила към въпросника и интернет, като източник за здравна информация. Отчетена е статистически значима разлика в използваните канали за здравна информация сред различните сегменти по възрастови групи, пол, образование, трудова заетост, семейно положение, местоживеење и здравен статус, доказваща влиянието на тези фактори. Очертани са най-често предпочитаните канали, общо за цялата извадка, и много подробно за всеки отделен сегмент. Посочени са и каналите, които много рядко се използват за здравна информация от населението по различните сегменти. Изводите са ясно формулирани. Дисертантът е направил и второ изследване, през 2016-2017 г., сред 804 респонденти над 20 г., с цел проверка на хипотези и тенденции, като използва, разработен авторски въпросник. Включването на „близък човек (семейство и приятели)“, както и на въпроси за използваните канали за различни здравни цели прави изследването още по-задълбочено и обстойно. Сравнителният анализ на двете проучвания очертава тенденциите в използваните канали сред отделните сегменти. Направен е социално-демографски профил на основните потребители на масовите медийни канали за здравна информация. Интерес представлява констатираното във второто проучване изместване на телевизията от интернет като най-често предпочитан канал за здравна информация, както и налагането му като основен източник на информация за здравословен начин на живот и то основно във младата възрастова група. В тази връзка са предложени бъдещи сфери за изследване.

Всяка част от посочените проучвания завършва с обобщение – база за общите изводи в края на разработката. Изводите следват анализа и обсъждането на резултатите, като са потвърдени формулираните от докторантката хипотези. Направените препоръки са полезни за разработването на комуникационни стратегии при интервенции за промоция на здраве.

Проучването се отличава със задълбоченост, оригиналност и интердисциплинарност. Личното участие на докторантката във всички етапи на проведеното изследване е

безспорно и формулираните приноси и получени резултати са нейна заслуга. Разработката е стилово издържана. Трудът е съобразен с предварително правените от мен препоръки.

Представени са 6 научни публикации, свързани с дисертацията, от които в 4 Татяна Каранешева е самостоятелен автор, а в 2 – първи автор.

Резултатите в научния труд са получени от собствени проучвания, като по-важните приноси, които бих открил, са:

1. За пръв път в България е направено емпирично изследване върху използваните канали за здравна информация сред различните социално-демографски сегменти от население над 20 години, както и на тенденциите в използването на масовите медии за здравни цели, като е доказана връзката между социално-демографския профил и избор на канал за здравна информация - *научно-приложен принос*.
2. За пръв път в България е направено теоретично проучване на предимствата и недостатъците на отделните комуникационни канали и възможностите за тяхното използване за целите на общественото здраве – *теоретичен и научно-приложен принос*.
3. Направен е сравнителен анализ на резултати от емпирични изследвания в Европа и САЩ относно ефективността на здравно-комуникационните кампании, като са посочени основните принципи, доказали своята ефективност при провеждането им, областите, в които е постигнат най-голям успех и комуникационните канали, които са най-ефективни за информиране и промяна поведението - *теоретично-познавателен и научно-приложен принос*.
4. Доказано е значението на сегментацията на аудиторията в здравната комуникация и са посочени примери за психографска сегментация на българското население, които могат за бъдат използвани за интервенционни дейности в областта на превенцията на болестите и промоцията на здраве – *научно-приложен принос*.
5. Направен е социално-демографски профил на население на 20+ години по основните масови комуникационни канали за здравна информация – *научно-приложен принос*.

Въз основа на получените резултати са направени и изводите в дисертацията, които следват логически от поставените задачи и в синтезиран вид обобщават най-същественото от научния труд.

Заключение: Представеният ми дисертационен труд е собствено изследване с научно-практическа стойност. Дисертантът Татяна Каранешева показва задълбочени познания и възможности за систематизиране и осмисляне на съществуващите научни явления, тези и концепции. Представените собствени резултати са аналитично обработени и добре онагледени. Изводите и препоръките логично следват целта и задачите.

Дисертационната разработка отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НЦОЗА за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научната специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт”.

Дисертационният труд показва, че докторантът **Татяна Стоянова Каранешева притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Представям своята положителна оценка за дисертационния труд на **Татяна Стоянова Каранешева**.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** на представения по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам** на почитаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор” на главен експерт Татяна Стоянова Каранешева по научната специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт”, за което ще гласувам лично положително.

10.04.2018 г.

Рецензент:

Проф. д-р Петко Салчев, дм